

Book Review

โรงเรียนในป่าและการเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับปฐมวัย

Forest School and Outdoor Learning in the Early Years

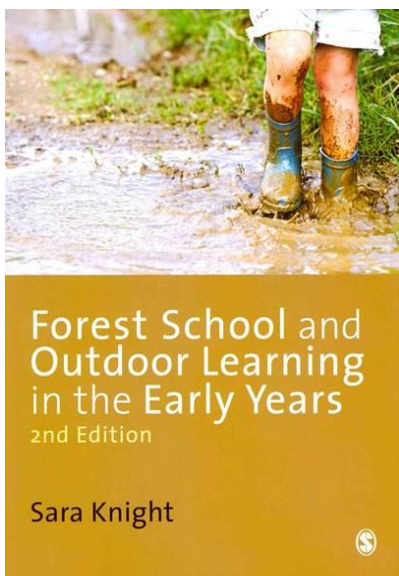
ศศิเทพ ปิติพรเทพิน

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Sasithev Pitiporntapin

Division of Science Education, Faculty of Education, Kasetsart University

Received: August 15, 2023 / Revised: August 17, 2023/ Accepted August 20, 2023

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “การเรียนรู้” คนส่วนใหญ่มักเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้เพียงแคในห้องเรียนเท่านั้น ทั้งที่ที่จริงแล้วในการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่แม้แต่ภายนอกห้องเรียนหรือในป่าก็ตาม ผมเองก็เคยเชื่อเช่นนั้น แต่หลังจากผมอ่านหนังสือ “Forest School and Outdoor Learning in the Early Years” เล่มนี้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย Wollongong ประเทศออสเตรเลีย ความเชื่อของผมก็เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง

หนังสือเล่มนี้นำเสนอความสำคัญของการเรียนรู้นอกห้องเรียนในบริบทโรงเรียนในป่า เพื่อเป็นแนวทางให้นักการศึกษารวมถึงผู้สนใจในการจัดการศึกษาทางเลือกให้กับผู้เรียนได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จากประสบการณ์ของผู้เขียน คือ Sara Knight ซึ่งเป็นนักการศึกษาปฐมวัย เป็นอาจารย์ ณ มหาวิทยาลัย Anglia Ruskin และเป็นผู้นำกิจกรรมโรงเรียนในป่าของ ประเทศสหราชอาณาจักร ผู้เขียนแบ่งการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือออกเป็น 9 บท ดังนี้

Chapter 1 Contextualizing Forest School ผู้เขียนนำเสนอประวัติความเป็นมาของจุดเริ่มต้นของโรงเรียนในป่าในประเทศสหราชอาณาจักร ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจากหลายหน่วยงานมารวมมือกันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากธรรมชาติมากขึ้นเนื่องจากการเรียนรู้ปัจจุบันเน้นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจตั้งแต่สมัยปฐมวัยอุตสาหกรรม และเนื้อหาในบทนี้ยังนำเสนอกรณีศึกษาโรงเรียนในป่าของประเทศเดนมาร์กเพื่อเปรียบเทียบกับกรนำเสนอแนวคิดโรงเรียนในป่าของประเทศสหราชอาณาจักรไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป และตอนท้ายของบทนี้ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดของการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยด้วยโรงเรียนในป่า รวมถึงทิศทางการพัฒนาโรงเรียนในป่าของประเทศสหราชอาณาจักรไว้อย่างน่าสนใจ

Chapter 2 What makes a forest school? ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดในการเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียนสู่โรงเรียนในป่า รวมทั้งนิยาม วัตถุประสงค์ ของโรงเรียนในป่าให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกัน

ว่าโรงเรียนในป่าสามารถเกิดขึ้นในสถานที่ใดก็ได้หากมีการนำหลักการของโรงเรียนในป่าไปใช้ โดยหัวใจของการเรียนรู้ในป่าคือ การเรียนรู้ผ่านการเล่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้จากสิ่งที่น่าสนใจและขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้จัดกิจกรรมได้นั้นต้องได้รับการอบรมมาก่อน โรงเรียนในป่าให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้เรียนเนื่องจากการเรียนรู้ลักษณะนี้มักมีความเสี่ยงและเป็นไปไม่ได้ที่จะกำจัดความเสี่ยงให้หมดไปด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจว่าอันตรายจะไม่เกิดขึ้น และบางครั้งอากาศไม่ดีแต่ผู้เรียนก็สามารถแต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพอากาศได้ นอกจากนี้การเรียนรู้ของโรงเรียนในป่าเกิดขึ้นได้ทีละเล็กทีละน้อย โดยอาจเกิดจากการจัดกิจกรรมของผู้สอนครั้งวันในแต่ละสัปดาห์ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 10 สัปดาห์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและได้รับประโยชน์มากที่สุด

Chapter 3 Exercise, Fresh Air and Learning ผู้เขียนได้ระบุถึงข้อดีของโรงเรียนในป่าในแง่มุมมองของการลดโรคอ้วนในเด็กลงได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เคลื่อนไหวและได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ระหว่างการเรียนรู้นอกห้องเรียน นอกจากนี้ในบทนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงผลของโรงเรียนในป่าที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จำนวนลดลง ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางสมอง เช่น มีการพิจารณาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล ผู้เรียนลดความเครียดและความกดดันอันนำมาสู่ปัญหาทางจิตที่ลดลง อีกทั้งโรงเรียนในปายังช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางสังคม เช่น ความเชื่อมั่นและรับรู้ความสามารถของตนเอง การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ความสามารถในการควบคุมตนเอง และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ

Chapter 4 Working with Parents and Carers ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมตามลักษณะของโรงเรียนในป่า รวมทั้งลักษณะสำคัญที่ผู้ปกครองและพี่เลี้ยงควรมี เช่น การมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว การมีความมั่นใจ การมีทักษะทางสังคม การมีทักษะในการใช้ภาษาและการสื่อสาร ความสามารถในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและการมีสมาธิจดจ่อ และการมีร่างกายที่แข็งแรงและมีทักษะทางกายที่เพียงพอ

Chapter 5 Seeing the Links ในบทนี้ผู้เขียนได้เชื่อมโยงโรงเรียนในป่ากับแนวทางการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยต่าง ๆ เช่น 1) แนวคิด Waldorf ที่เน้นการบูรณาการความรู้ร่วมกับการลงมือทำกิจกรรมผสมศิลปะและความเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย 2) แนวคิด Reggio Emilia ที่เน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถของเขา ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้เรียนได้รับความรักและความเชื่อใจ และรับความพึงพอใจในความต้องการที่จะเรียนรู้ 3) แนวคิดการเรียนรู้แบบผจญภัยนอกห้องเรียน ที่เน้นประสบการณ์ภายนอกห้องเรียนในบรรยากาศที่ท้าทายความสามารถ มีการทำงานร่วมกัน และมีความเห็นอกเห็นใจกัน 4) แนวคิดตามหลักสูตรปฐมวัยแห่งชาติ (Early childhood curriculum: Te Whariki) ของประเทศนิวซีแลนด์ ที่สร้างแรงบันดาลใจให้เด็กโตขึ้นเป็นผู้เรียนและผู้สื่อสารที่มีศักยภาพและความมั่นใจ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายและจิตวิญญาณที่ดี มีความเป็นเจ้าของการเรียนรู้และให้คุณค่าในการช่วยเหลือสังคม 5) แนวคิดการเสริมพลังการเรียนรู้ (Building Learning Power) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า และความเก่งของตนเองที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้อื่นและสังคมโดยรวม

Chapter 6 Participating in Forest School ผู้เขียนเล่าประสบการณ์ของตนเองในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนในป่า โดยบอกถึงลักษณะของการเลือกสถานที่ที่จะใช้ในการทำกิจกรรม เช่น การมีท่อนไม้ที่สามารถนำมาทำกิจกรรม การมีต้นไม้ที่มีลำต้นที่สามารถปีนได้ การมีขอนไม้ผุเพื่อให้นักศึกษามีชีวิตขนาดเล็ก การมีพื้นที่ใน

การสำรวจและผจญภัย การมีแสงสว่างและสภาพแวดล้อมเปิดเพื่อส่งเสริมความมั่นใจในการเรียนรู้ การมีแถววัลย์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์และทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การมีต้นไม้ที่หลากหลายให้สำรวจ การมีที่โล่งเพื่อใช้ในการตั้งค่ายพักแรม การใช้เวลาเดินทางไม่นานนัก มีความปลอดภัยจากถนนและสามารถเดินทางไปสู่ชุมชนได้สะดวก นอกจากนี้ผู้เขียนยังเล่าถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมกับโรงเรียนในป่าว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มีความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีความสามารถในการตัดสินใจที่เพิ่มมากขึ้น

Chapter 7 Getting the Forest School Ethos into Setting ผู้เขียนได้ให้แนวทางในการพิจารณาการนำแนวคิดโรงเรียนในป่าไปประยุกต์ใช้ เช่น 1) การทำหลักสูตรโรงเรียนในป่าขึ้นมาโดยเฉพาะ 2) การจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจัดเป็นกิจกรรมหลังเลิกเรียน หรือการจัดเป็นกิจกรรมชมรมที่จัดในวันหยุด (Holiday club) และ 3) การเชื่อมโยงลักษณะสำคัญของโรงเรียนในป่าตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เข้ากับการเล่นนอกห้องเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการทำกิจกรรมตามแนวทางของโรงเรียนในป่า อุปกรณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมควรได้รับการเตรียมให้เพียงพอและเหมาะสมไว้ตั้งแต่เริ่มกิจกรรม ผู้ดูแลกิจกรรมควรเป็นผู้ฟังที่ดี มีทักษะการสังเกต ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเข้าใจถึงการให้เวลากับการเรียนรู้ นอกห้องเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดวัน ทุกวัน หรือตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็นที่ย่านการอบรม การปฐมพยาบาลและประเมินความเสี่ยง

Chapter 8 Forrest School with Other Groups and in Other Countries ผู้เขียนได้เน้นถึงความสำคัญของโรงเรียนในป่าอีกครั้งและได้นำเสนอกรณีตัวอย่างของผู้ที่นำแนวคิดของโรงเรียนในป่าไปใช้จริงทั้งในประเทศสหราชอาณาจักรและระดับนานาชาติ เช่น ประเทศสาธารณรัฐเช็ก ประเทศเยอรมัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลจากการนำไปใช้พบว่าผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจในตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะทางร่างกาย การสื่อสารและการใช้ภาษา การมีแรงจูงใจและสมาธิจดจ่อในการเรียน ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติรอบตัว อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปกครองและพี่เลี้ยงที่มีต่อโรงเรียนในป่าไปในทิศทางที่ดีขึ้น

Chapter 9 Outcomes from Forest School Participation – Some Research ผู้เขียนยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในป่า และยังได้นำเสนอตัวอย่างคำถามวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาในตัวแปรเดียวกัน และในตอนท้ายของบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอทิศทางของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในป่า เช่น ผลกระทบของสถานที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การหาความสัมพันธ์ของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้ด้วยตนเองกับการเรียนรู้ของโรงเรียนในป่า

ในทรรศนะของผมในฐานะผู้อ่าน ผมคิดว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้อ่านที่เป็นผู้สอน พี่เลี้ยง นักวิชาการ นักออกแบบกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย หรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกเพื่อให้เข้าใจความหมายของการเรียนรู้ในป่าให้ชัดเจน เนื่องจากยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า การจัดการเรียนรู้ในป่าต้องเกิดขึ้นในป่าเท่านั้น แต่สามารถจัดที่ใดก็ตามที่นำหลักการของโรงเรียนในป่าไปใช้ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในออกแบบกิจกรรมให้ที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และมีความหมายต่อผู้เรียนในรูปแบบการเรียนรู้ในป่าต่อไป

Reference

Knight, S. (2013). *Forest School and Outdoor Learning in the Early Years*. (2nd ed.). SAGE.